

міжнародної малої навчальної групи, навчального потоку, в гуртожитку, на вулиці, в магазинах і т.д.; Побутові труднощі, пов'язані з відсутністю навичок самостійності, прийняття рішень і вирішення проблем.

Всі ці групи труднощів взаємообумовлені і являють собою психологічний бар'єр, подолання якого пов'язане з психічними (душевними), особистісними, емоційними, інтелектуальними, фізичними переважаннями, що і підтверджується дослідженнями.

До числа об'єктивних чинників психологічної адаптації можна віднести: наявність установки на засвоєння нових культурних феноменів, бажання інтегруватися в нову інонаціональну середовище, прагнення до подолання інформаційної ізоляції, встановлення комунікативних зв'язків з навколишнім середовищем і людьми, наявність мотиваційних потреб до здобуття вищої освіти в Україні, існування міжнародних навчальних груп, присутність студентів різних регіонів світу, незнання і невміння, неволодіння мовою міжкультурного спілкування в іншомовному середовищі, відсутність навичок поведінки в умовах міжкультурної взаємодії та ін.

До числа суб'єктивних факторів психологічної адаптації відносимо: психологічну структуру особистості, в основі якої лежать психофізіологічні функції і мотиви поведінки, національно-психологічні особливості студентів, систему ставлення студентів до всіх компонентів навчального процесу на етапі передвузівської підготовки, змістовні ознаки психологічних факторів навчального процесу (когнітивний, гностичний і фактор задоволеності ефективністю навчальним процесом - авторські розробки), емоційні чинники навчальної успішності.

Дослідження підтвердило, що адаптація іноземних студентів до української вищої школи залежить від: індивідуальних і групових факторів; мотиваційно-фонових характеристик; когнітивних, інформаційно-пізнавальних і гностичних факторів; міжособистісних відносин у міжнародних навчальних групах.

Висновки

1. Розглянуто емоційні чинники адаптації іноземних студентів в іншомовному соціокультурному середовищі: тривожність, емоційне самопочуття студентів у навчальній групі, соціально-психологічний клімат навчальної групи і виявлено залежність емоційних чинників від особистісних особливостей студентів різної національної приналежності. Проведене психодіагностичне і соціально-психологічне дослідження дозволило створити психологічний портрет іноземного студента; отримати об'єктивну інформацію про можливості об'єкту навчання, що може слугувати орієнтиром у виборі форм і методів диференційованого підходу до особистості кожного студента в міжнародній навчальній групі, виборі найбільш доцільних і ефективних методів психопедагогічного впливу на учнів.

2. Дослідження показало, що міжнародний характер вищої освіти України визначає актуальність подальшого розвитку психології адаптації іноземних студентів як нового напрямку в практичній психології.

Література

1. Анштейн В.О. Проблема воспитания в вузе / В.О. Анштейн // Высш. образование в России. -1998.-№ 3.- С.75-82.
2. Вітенко І.С. Психологічні основи лікувально-профілактичної діяльності та підготовки лікаря загальної практики – сімейного лікаря / І.С.Вітенко // – Харків: Золоті сторінки, 2002. – 388 с.
3. Гарруэй М. Медицинское образование: роль студентов / М. Гарруэй // Бюл. по мед. образованию.-1997.-№ 1.-С. 30-33.
4. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология: Практическое руководство / В.Д. Менделевич // - М.:МЕДпресс, 1998.- 587 с.

Реферати

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ УКРАИНЫ

Скрипников А.Н., Герасименко Л.А., Исаков Р.И., Небесный Г.Л.

Проведено исследование аспектов адаптации иностранных студентов к новой педагогической и социокультурной среде. Психодиагностическое и социально-психологическое исследование позволило создать психологический портрет иностранного студента, получить объективную информацию о возможностях объекта обучения.

Ключевые слова: иностранные студенты, психологическая адаптация.

FEATURES OF PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS OF MEDICAL ESTABLISHMENTS IN UKRAINE

Skrypnikov A.M., Herasymenko L.O., Isakov R.I., Nebesnyi G.L.

The aspects of foreign students' adaption to new educational and cultural environment research is performed. Psychodiagnostic and socio-psychological study allowed us to create psychological portrait of a foreign student; to get objective information about the object's of study possibility.

Key words: foreign students, psychological adaptation

УДК: 616.89+378.14

А.М. Скрипников, К.С. Ішечкін, В.О. Рудь, О.С. Телюков, Дузенко В.Н.
ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ, НАРКОЛОГІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

В статті висвітлено проблеми викладання психіатрії, наркології та медичної психології студентам-іноземцям англійської мови на відповідній кафедрі ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія». Представлено шляхи подолання означених проблем, базуючись на досвіді роботи співробітників кафедри з даним контингентом студентів. Надано рекомендації щодо подальших стратегій вищої медичної освіти у даному напрямку.

Ключові слова: англійськомовна форма навчання, іноземні студенти, психіатрія, наркологія, медична психологія.

Одним з перспективних напрямків роботи Української медичної стоматологічної академії є створення якісної методологічної та кадрової бази для навчання студентів-іноземців англійською мовою [1]. Як одна з

міжнародних мов спілкування, англійська надає можливості медичної освіти в Україні з перспективою подальшої професійної кар'єри випускника в Європі та інших країнах світу, а також створює позитивну мотивацію серед іноземних абітурієнтів щодо обрання для навчання саме такого ВНЗ, де подібна форма навчання присутня [2, 3].

На сьогодні в нашій академії навчається близько 200 іноземних студентів, викладання дисциплін яким проводиться англійською мовою. За період з 2005 року, коли вперше в ВДНЗУ «УМСА» було запроваджено англомовну форму навчання, накопився певний досвід роботи за цим напрямком, передусім, більш багатий на базових кафедрах з теоретичних дисциплін, оскільки саме з них починається навчання в академії, менший – на кафедрах клінічних. В той же час, і на нашій кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології за час роботи з англомовними студентами постав ряд проблемних питань та сформувалися деякі висновки, щодо перспектив роботи з даним контингентом студентів. Огляду означених проблем та потенційним шляхам їх розв'язання присвячена дана публікація. На кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології іноземні студенти англомовної форми навчання вивчають чотири дисципліни, дві з яких є базовими, а дві - елективними курсами. Базовими дисциплінами є «Психіатрія та наркологія» і «Медична психологія», елективні курси – «Психологія спілкування» та «Медичні проблеми алкоголізму та наркоманій». За час роботи зі студентами-іноземцями англомовної форми навчання ми стикаємося з наступними проблемами, стисло наведеними нижче.

По-перше, середній базовий рівень знання англійської мови серед означеного контингенту є недостатнім для вивчення специфічних навчальних дисциплін, що пропонує кафедра. Тут же слід зазначити і те, що вивчення таких предметів як психіатрія та медична психологія потребує від студента достатнього рівня загальноосвітніх (шкільних) знань, зокрема, історії, літератури, мистецтва, чого загалом студентам-іноземцям вкрай бракує.

По-друге, для опанування відповідної термінології, особливо, що стосується психіатрії та наркології, потрібен додатковий час, що не передбачено навчальною програмою з дисципліни. Нерідко студенти, навіть при достатньому рівні знання англійської, не розуміють психіатричних термінів, оскільки вони не є вживаними у побуті і нерідко не мають латиномовного походження.

По-третє, на сьогодні викладання психіатрії проводиться за підручниками, створеними опорною та іншими кафедрами України, а також методичними розробками для студентів, розробленими на нашій кафедрі, що базуються на номенклатурно-діагностичних засадах психіатрії пострадянського простору. Таким чином, студент-іноземець вивчає дисципліну без перспективи бути розумілим в європейському чи американському психіатричному середовищі. Наприклад, усі підручники з психіатрії, перекладені англійською в Україні, апелюють до класифікації психічних розладів за ICD-10, в той час, як найбільш практично поширеною за кордоном є класифікація DSM-IV-TR. Це створює додаткову площину непорозуміння, оскільки частина студентів користується електронними мережами та зарубіжними посібниками і підручниками з психіатрії.

Четверте, в практичній роботі з пацієнтами кафедральних відділень викладач постає в якості перекладача, що, можливо, зрозуміло в терапевтичній чи хірургічній клініках. Проте, в психіатрії, де мова з пацієнтом має особливий, інтимно-довірливий характер, внутрішні переживання людини складають одне з базових підґрунть діагностики, подібна форма «курації» психічно хворого, очевидно, не є досконалою. Крім того, слід завважити на той факт, що міжкультуральні розбіжності народів саме в психіатрії та медичній психології мають надзвичайне значення для розуміння пацієнта та правильної діагностики. Наприклад, депресивна патологія в країнах Сходу нерідко не вважається за психічну проблему взагалі, а маячні ідеї в рамках слов'янського культурного середовища є практично незрозумілими для людини Близького Сходу чи Африки.

П'яте, низький рівень мотивації студентів, особливо з Близького Сходу, до вивчення психіатрії та наркології. На наш погляд, це також пов'язано з певними міжкультуральними розбіжностями наших країн, зокрема, поширеним ставленням до психічної патології в арабському світі, як до певної «стигми», «ганебної таємниці», про яку не слід повідомляти іншим. В той же час, досвід лікувально-консультативної роботи наших працівників показує, що рівень психіатричних проблем серед студентів-іноземців практично не відрізняється від такого серед українських. Слід також звернути увагу на ставлення студентів-іноземців до проблем наркології, де рівень мотивації навчання також є досить низьким. Узагальнене пояснення щодо небажання поглиблено вивчати наркологію студентом Близького Сходу звучить наступним чином: «А навіщо мені це потрібно? В моїй країні алкоголь вживають тільки туристи». Вищеозначені проблеми навчання англомовних студентів-іноземців на нашій кафедрі ми прагнемо долати наступним чином:

1. На першому занятті зі студентами-іноземцями англомовної форми навчання ми впровадили використання стислого експрес-опитувальника, щодо визначення базового рівня знань студентів як з медичних дисциплін, які вивчалися на попередніх курсах, так і з загальноосвітньої шкільної програми (таб. 1). Це дозволяє певною мірою оцінити рівень медичних, загальних та мовних знань кожного студента у групі. Відповідно до цього, викладач прагне застосовувати індивідуальний підхід з акцентом уваги на тих студентах, рівень вищеозначених знань яких не є цілком достатнім для вивчення медичної психології та психіатрії.

2. На кафедрі розроблено англомовний глосарій спеціальних психологічних та психіатричних термінів, що є найбільш складними для розуміння, не мають латиномовного походження, не використовуються у побуті. Такий глосарій ми пропонуємо усім студентам в якості додаткового посібника при вивченні психіатрії, наркології та медичної психології. Під час підготування до практичного заняття, студент завжди може звернутися до глосарія з метою уточнення значення відповідного терміну.

3. З метою подолання номенклатурно-класифікаційних розбіжностей вітчизняної та зарубіжної психіатрії, на кожному практичному занятті викладач пояснює студентам означені відмінності, пропонуючи для

ознайомлення англомовні варіанти IDC-10 та DSM-IV-TR, що є на кафедрі. Акцент, передусім, ставиться на діагностично-лікувальних стратегіях., прийнятих в зарубіжних країнах, оскільки домінуюча більшість випускників англомовної форми навчання будуть працювати за кордоном. В методичних розробках з психіатрії та наркології, розроблених співробітниками нашої кафедри, також враховується означений аспект, однак їх загальна структура відповідає вітчизняній типовій навчальній програмі з дисципліни.

Таблиця 1

Зразок експрес-опитувальника для англомовних студентів-іноземців для визначення рівня загальноосвітніх, медичних та мовних знань

Питання	Переклад українською
1. What country you from?	1. З якої Ви країни?
2. Why you chose medicine as your future job?	2. Чому Ви обрали медицину, як свою майбутню професію?
3. What specialty you expect to work in future?	3. За яким фахом Ви б хотіли працювати у майбутньому?
4. What was your favourite subject at school?	4. Який був Ваш улюблений предмет у школі?
5. What is your favorite writer (please provide any examples of books)?	5. Який Ваш улюблений письменник (наведіть приклади творів)?
6. What World Wars you know? What countries took in them part?	6. Які Світові Війни Вам відомі? Які країни приймали в них участь?
7. Please write artists some known to you and musicians.	7. Назвіть декілька відомих Вам славетних художників і музикантів.
8. What world religions you know?	8. Які світові релігії Вам відомі?
9. What you know the well-known scientists in medicine?	9. Яких Ви знаєте славетних вчених-медиків?
10. Of what the biology cell consists?	10. З чого складається біологічна клітина?
11. How many the lobes has a human's brain (please describe)?	11. Скільки ділянок має людський головний мозок (будь ласка, назвіть їх)?
12. What parts the neuron cell consists?	12. З яких частин складається нейрон?
13. What is the mentality in your opinion?	13. Що таке «психіка», за Вашою думкою?

4. Враховуючи те, що без роботи з пацієнтом навчання на клінічній кафедрі відбуватися не може, ми проводимо курації хворих за допомогою перекладу викладача з подальшим детальним обговоренням незрозумілої в міжкультуральному аспекті отриманої від хворого інформації. Крім того, ми широко використовуємо навчальні фільми на CD-носіях з прикладами різних видів психічної патології у пацієнтів зарубіжних клінік, що надали добровільну згоду на відеозапис. На кафедрі мається 10 таких фільмів, що охоплюють майже увесь спектр психічної патології.

5. З метою створення позитивної мотивації до вивчення психіатрії та наркології серед іноземних студентів, особливо з країн Близького Сходу, ми включили у основну структуру заняття обговорення проблем стигматизації та дестигматизації в психіатрії, що дозволяє нівелювати хибне уявлення про психічні захворювання та хімічні залежності, як поширені виключно в країнах Європи та Америці.

Стосовно викладання медичної психології та психології спілкування на нашій кафедрі ми стикаємося, переважно, з проблемами недостатнього володіння мовою, низьким загальноосвітнім рівнем знань та труднощами опанування спеціальної термінології, що долаються вищевказаними шляхами.

Висновки

1. Узагальнюючи наш досвід роботи зі студентами-іноземцями англомовної форми навчання, ми вважаємо за необхідне висловитися щодо подальших стратегій вищої медичної освіти у даному напрямку: актуальним на сьогодні залишається створення в Україні єдиного базового підручника з психіатрії та наркології англійською мовою, що враховував би відмінності номенклатурно-класифікаційних особливостей та діагностично-лікувальних стратегій в Україні та за кордоном; забезпечення високого рівня викладання англомовним студентам потребує відповідної підготовки викладачів, навіть тих, що добре володіють англійською мовою, що передбачає можливість їх мовного та фахового стажування за кордоном. Тільки за означеної умови можливим буде створення англомовної навчальної літератури в Україні високого наукового та методологічного рівня.

2. Вважаємо, що урахування нашого досвіду роботи зі студентами-іноземцями англомовної форми навчання буде сприяти її подальшому розвитку в українських вищих медичних навчальних закладах.

Література

1. Ждан В.М. Упровадження нових форм організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи в Українській медичній стоматологічній академії / В.М. Ждан, В.М. Бобирьов, О.В. Шешукова // – Полтава, 2005. – С. 3-7.
2. Міщенко І.В. Оптимізація інформаційно-навчального забезпечення навчання англомовних студентів-іноземців / І.В. Міщенко, Т.М. Запорожець, М.Ю. Жукова [та ін.] // – Полтава, 2008. – С. 112-114.
3. Новіков В.М. Методологічні та організаційні особливості роботи зі студентами англомовної форми навчання на кафедрі ортопедичної стоматології та імплантології / Новіков В.М. //– Полтава, 2008. – С. 118.

Реферати

ПРОБЛЕМЫ ОБУЧЕНИЯ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ СТУДЕНТОВ НА КАФЕДРЕ ПСИХИАТРИИ, НАРКОЛОГИИ И МЕДИЦИНСКОЙ ПСИХОЛОГИИ И ПУТИ ИХ ПРЕОДОЛЕНИЯ
Скрипник А.Н., Ишейкин К.Е., Руд В., Телюков О., Дузенко В.Н.

В статье освещены проблемы преподавания психиатрии, наркологии и медицинской психологии студентам-иностранцам англоязычной формы обучения на соответствующей кафедре ВГУЗУ «Украинская медицинская стоматологическая академия». Предложены рекомендации, относительно дальнейших стратегий высшего медицинского образования по данному направлению.

Ключевые слова: англоязычная форма обучения, иностранные студенты, психиатрия, наркология, медицинская психология.

EDUCATIONAL PROBLEMS OF FOREIGN STUDENTS ON THE CHAIR OF PSYCHIATRY, NARCLOGY AND MEDICAL PSYCHOLOGY AND WAYS OF THEIR OVERCOMING
Skrypnikov A.M., Isheikin K.E., Rud V., Telyukov O., Duzenko V.

In the article educational problems of psychiatry, narcology and medical psychology learning for the foreign students with English educational form on the appropriate department of HSEE «Ukrainian Medical Stomatological Academy» are show. Recommendations regarding following strategies of high medical education in this way are proposes.

Key words: English educational form, foreign students, psychiatry, narcology, medical psychology.